

locisque vicinis, quàm in remotioribus. Manifestum est enim novæ Legis cognitionem ad Judæos quibus primùm annuntiata, citius pervenisse quàm ad Gentiles; prius quoque ad Hierosolymæ habitatores, qui primi Apostolorum prædicationem audierunt, quàm ad alios ab ea urbe disjunctiores.

Quæres 2°. utrùm culpabilis & illicita fuerit veteris Legis observatio, postquam abrogata est, & obligare penitus desit.

Resp. eam non fuisse statim illicitam; siquidem Apostoli post Spiritus Sancti in seipsos illapsum, legales quasdam ceremonias usurparunt, etiam iis in locis ubi obligare jam desierat Lex Mosaïca, post sufficientem novæ Legis promulgationem.

Sic S. Petrus testatur, *se nunquam manducasse omne commune & immundum*; (*Ad. 10. 14.*) hæc tamen abstinerat à cibis per Legem vetitis. Sic S. Paulus Timotheum ex matre Judæa & patre Gentili natum, *circumcidit propter Judæos qui erant in illis locis.* (*Ibid. cap. 16. v. 3.*) Sic Apostoli in Concilio Hierosolymitano congregati statuerunt, Christianis abstinendum esse ad tempus à sanguine & suffocato; (*Ibid. 15.*) quæ abstinentia una erat è ceremoniis legalibus. Iis autem ad tempus utendum esse prudenter judicaverunt, ut facilius ad Religionem Christianam adducerent Judæos, quæ eam primis hisce temporibus non suscepissent, si deserenda statim fuisset Lex Mosaïca, cujus autorem esse Deum merito perlati erant; ergo, &c.

Dices: Hæc observatio statim illicita fuit, quæ irritam facit Christi meritum: atqui legalium observatio, &c. juxta illud Apostoli: *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*; (*Gal. 5. 2.*) ergo, &c.

Resp. Dist. min. Legalium observatio quæ adhibetur tanquam necessaria ad salutem, irritum facit

Christi meritum, conc. legalium observatio quæ ex prudenti œconomia adhibetur, neg. min.

Porro eò loci Galatas reprehendit Apostolus, qui à falsis quibusdam Doctoribus seducti, existimabant circumcisionis ritum ad salutem esse necessarium, ita ut sine eo Lex Evangelica non sufficeret ad justificationem. Errorem hunc profligat Apostolus, tanquam redemptioni Christi injuriosum: nunquam verò sapientem damnavit œconomiam, quæ identidem usurpantur ritus Mosaïci, ut à Judæorum animis evelleretur opinio quam ipsis malevoli quidam suggererant, scilicet Apostolos non minùs ritus Mosaïcos detestari, quàm impias Gentilium superstitiones. Si enim post Legis veteris abrogationem, & meritum Christi illius usum habuit illicitum, & meritis Christi contumeliosum, *decepit ergo Timotheum* (quem circumciderat) *& fecit nihil ei prodesse Christum*, inquit Augustinus. (*Epist. 82. n. 19. tom. 2. pag. 197.*)

CAPUT III.

De Lege nova, sive Evangelica.

DE Lege nova duplex erit articulus; in primo, ipsius nomen & naturam; in secundo, quomodo à Lege veteri differat exponemus.

ARTICULUS PRIMUS

De nomine & natura Legis novæ.

Lex nova multis donatur nominibus. Dicitur 1°. *nova*, tum à suo effectu, quia hominem per

gratiam interiorē renovat, Deique amicum & filium constituit; tūm à tempore, quia post Legem veterem quam antiquavit, instituta est. 2°. In Scripturis nuncupatur *Lex spiritūs vitæ*, *Lex gratiæ*, vel simpliciter *gratiæ*, quia *Lex per Moysen data est*, *gratiæ & veritas per Jesum Christum facta est.* (Joan. 1. 17.) 3°. Appellatur *Lex libertatis*, quia non tanquam servi, ex solo metu; sed ut filii ex intimo caritatis affectu ei obtemperant veri Christiani. 4°. Vocatur *Lex Evangelica*, quia bonum continet nuncium, quo nempe remisso peccatorum, adoptio filiorum Dei, beatitudo cœlestis hominibus promittuntur.

Si Lutherum & Calvinum audiamus, nullam propriè Legem novam Christus instituit, sed tantum à veteris Legis jugo nos liberavit. *Nullo opere, nullâ lege homini christiano opus est ad salutem*, inquit Lutherus, *cum per fidem sit liber ab omni lege.* (Lib. de libertate christiana, tom. 2. edit. Wittenb. p. 8. fol. vers.) Calvinus autem sic exclamat: *O perniciosum errorem prædicantium Christum, tanquam novum Legislatorem! quasi veterem Judæorum Legem abrogaverit, ut novam Christianis hominibus imponeret.... Non habuit profectò Christus id operis ac muneris, ut novam institueret Legem, sed ut ab hominum cervicibus servile illius servile jussum auferret.* (In cap. 4. Epist. ad Galat. (Cujus erroris absurditatem manifestam faciet sequens

PROPOSITIO.

Lex nova describi potest: Lex à Christo data, ab Apostolis promulgata, conjunctam sibi habens gratiam, ad finem usque mundi duratura.

Prob. ipsâ singularum hujus definitionis partium explanatione. 1°. Dicitur *Lex*, quia varia præcepta continet à Christo imposita: *Qui habet man-*

data mea & servat ea, inquit Christus, *ille est qui diligit me.* (Joan. 14. 21.) *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* (Ibid. cap. 15. v. 10.) Apostolis sic præcipit: *Euntes docete omnes gentes, baptisantes eos, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.* (Matth. 28. v. 19 & 20.) Hinc Lutheri & Calvinii errorem anathemate meritò confixit Synodus Tridentina: *Si quis dixerit nihil præceptum esse in Evangelio, præter fidem, cetera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera; ... anathema sit.* (Sess. 6. de justificat. can. 19.)

2°. Dicitur à *Christo data*, quibus verbis Legis nova autor & conditor designatur. 3°. *Ab Apostolis promulgata*, nempe in die Pentecostes, quo tempore cœpit obligare, non quidem omnes homines simul, sed primum eos qui solemnem ejus promulgationem audierunt, & deindè alios ad quorum notitiam per Apostolorum ministerium pervenit; ita ut prius Judæos quàm Gentiles obligaverit, juxta illud Pauli ad Judæos Synagogæ Antiochenæ: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repelliis illud, ecce convertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus.* (Act. 13. v. 46 & 47.)

4°. Dicitur *conjunctam sibi habens gratiam*, quia principaliter *Lex nova*, inquit S. Thomas, *est ipsa gratia Spiritūs Sancti, quæ datur Christi fidelibus.* (1. 2. q. 106. art. 1. in corp.) *Ad Legem Evangelii duo pertinent, unum quidem principaliter, scilicet ipsa gratia Spiritūs Sancti interiorius data; aliud pertinet ad Legem Evangelii secundariò, scilicet documenta fidei & præcepta ordinantia affectum humanum & humanos actus.* (Ibid. art. 2. in corp.)

5°. Dicitur *ad finem usque mundi duratura*, juxta illud Christi: *Prædicabitur hoc Evangelium Regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio.* (Matth. 24. 14.)

Deus autem pacis qui eduxit de mortuis Pastorem magnum ovium, in sanguine Testamenti aeterni, Dominum nostrum Jesum Christum, aptet vos in omni bono. (Hebr. 13. v. 20 & 21.)

Et verò, si Lex nova ante finem mundi foret defutura, ipsi substituenda esset Lex alia, & quidem præstantior. Eam enim tantum ob causam Lex nova successit veteri: atqui novæ Legi subrogari non potest Lex ulla præstantior; sive ex parte auctoris qui est ipse unigenitus Dei Filius; sive ex parte sacrificii, quia nullum institui potest Eucharistiæ sacrificio excellentius, in quo Christus ipse Deo Patri tanquam piacularem nostram victimam sese offert; sive ex parte Sacramentorum quæ secundissimi sunt gratiæ fontes; sive tandem ex parte finis, quia nullus est sublimior vitâ aternâ quam Lex nova proponit, & ad quam perducit.

Solvuntur objecta.

Obj. 10. cum Novatoribus. Fideles sic alloquitur Apostolus: *Non estis sub Lege, sed sub gratia; (Rom. 6. 14.)* ergo Christus novam Legem non instituit.

Resp. Dist. ant. Non estis sub Lege Mosaica quæ præcipiebat & non juvabat, conc. sub Lege Christi quæ ipsa gratia est, & dat exequi quod jubet, neg.

Textus Apostoli ita se habet: *Peccatum vobis non dominabitur; non enim sub Lege estis, sed sub gratia.* Unde patet hanc esse Apostoli mentem, idè veris Christianis non dominari peccatum, quia sub Lege Mosaica non sunt constituti, quæ bonum imperabat quidem, gratiam verò ad illud efficiendum necessariam per se non dabat; verùm sub ea Lege sunt, quæ sibi conjunctam habet gratiam, quâ interiùs juvatur & corroboratur ad præstandum quicquid jubet: Lex enim nova sive Evangelium *virtus Dei est in salutem omni credenti,*

(Rom. 1. 16.) Quem in locum sic notat S. Anselmus: *Virtus est, quia gratiam præstat per cujus auxilium facere valeamus quæ præcipit; quod quia Lex Mosaica non fecit, infirma fuit.* Gratia quidem multis non defuit tempore veteris Legis: at ipsis non concessa est vi hujus statûs in quo nondum solutum erat redemptionis nostræ pretium; sed vi Legis novæ ad quam pertinebat, ejusque auctoris Christi à quo & per cujus merita conferebatur.

Obj. 2°. *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas,* inquit Apostolus: (2. Cor. 3. 17.) *Lex Justo non est posita, sed injustis. (1. Tim. 1. 9.)* ergo salutem Justis ab omni Lege sunt immunes.

Resp. Neg. confeq. Libertas enim de qua loquitur Apostolus, non est immunitas ab omni Lege alioqui fideles ad obedientiam non hortaretur his verbis: *Admone illos Principibus & Potestatibus subditos esse. (Tit. 3. 1.)* *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis. (Hebr. 13. 17.)* Agit autem Apostolus de libertate quæ non Legem, sed Legis servitutem excludit; de libertate quæ facit ut non solo pœnarum quas Lex comminatur metu, servorum more, mandatis obtemperemus; sed amore & dilectione. *Non enim accepistis,* inquit Apostolus, *spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba Pater. (Rom. 8. 15.)* Scilicet, ubi Spiritus adoptionis, ibi est gratia & caritas quâ Justis à cupiditatum servitute liberati, divinis præceptis ita liberè & delectabiliter obsequuntur, ut ea non essent violaturi, etiamsi nihil pœnæ metuendum esset; quo sensu dicit Apostolus, Justo Legem non esse positam,

ARTICULUS II.

Quænam sint legis veteris & Legis novæ discrimina.

Quinque sunt præcipua utriusque Legis discrimina.

DISCRIMEN I.

Lex vetus per Moyſen, Lex autem nova per Chriſtum data eſt *Multifariam, multisque modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis, novifſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.* (Hebr. I. v. I. 2.)

DISCRIMEN II.

Lex vetus fuit umbra & figura: *Umbram enim habet Lex futurorum bonorum.* (Hebr. 10. v. 1.) *Hæc omnia in figura contingebant illis (Judæis)* (I. Cor. 10. v. 11.) Lex autem nova eſt lux & veritas: *Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* (Joan. I. v. 17.)

DISCRIMEN III.

Lex vetus tabulis lapideis ſcripta eſt, Lex nova cordibus. *Ibi, inquit Auguſtinus, in tabulis lapideis digitus Dei operatus eſt; hic in cordibus hominum; ibi ergo Lex extrinſecus poſita eſt, quæ injuſti terrentur; hic intrinſecus data eſt, quæ juſtificarentur.* (Lib. de ſpiritu & litt. cap. 17. n. 29. tom. 10. pag. 101) Id confirmat S. Doctor his Apoſtoli verbis: *Epistoſta eſtis Chriſti miniſtrata à nobis; & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis*

carnalibus. (2. Cor. 3. 2.) *Carnales autem tabulas cordis, dixit (Apoſtolus) non carnalis prudentiæ, ſed tanquam viventis ſenſumque habentis, in comparatione lapidis qui ſine ſenſu eſt.* (ibid. n. 30.) Hanc Legis novæ excellentiam ſic prænuntiaverat Deus: *Post dies illos dabo Legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam* (Jerem. 31. 33.)

Quod ut probè intelligatur, obſervandum eſt, quamvis Lex Evangelica ſcriptis exarata ſit, eam tamen fuiſſe inſtitutam, priusquam ullus novi Teſtamenti liber ſcriberetur. Solemniter enim promulgata eſt in Feſto Pentecoſtes, cum Spiritus Sanctus in Diſcipulos congregatos delapſus eſt; non niſi verò poſt annos octo, Apoſtoli facta & documenta Chriſti ſcriptis tradidère. Moyſes è monte Sina descendit, Legem veterem ſuis in manibus ferens, & in tabulis deſcriptam; Apoſtoli autem è monte Sion ſine ſcriptura descendunt, Legem Evangelicam ſuis inſculptam cordibus deferentes, & *Spiritu Sancto repleti.* (Act. 2. 4.) *Plenitudo enim Legis eſt dilectio, inquit Apoſtolus.* (Rom. 13. 10.) *Hæc non in tabulis conſcripta lapideis, ait Auguſtinus, ſed diſcuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis. Lex ergo Dei eſt caritas.* (Lib. de ſpiritu & litt. cap. 17. n. 29. ubi ſuprà.) *Hoc diſcernit Teſtamentum novum à veteri, inquit idem Doctor, quoddam in veteri data eſt Lex in tabulis lapideis, in novo autem in cordibus, quod ſit per gratiam.* (Quæſt. 21. Deuter.)

DISCRIMEN IV.

Inſculpta ſaxo Lex vetus præcepta, non vires dabit; inſculpta cordi Lex nova, quicquid jubet dat exequi, ut canunt Eccleſia Pariſienſis aliæque non pauca in Feſtis SS. Marci & Lucæ

Lex vetus ab Auguſtino dicitur: Lex jubens per litteram, & non dans gratiam. (Serm. 155. n. 7.

tom. 5. pag. 744.) Lex enim jubebat & non implebat, quia caro, ubi non erat gratia, invicissimè resistebat. (Ibid.) Non erat ista (gratia) in veteri Testamento, quia lex minabatur, non opitulabatur; jubebat, non sanabat; languorem ostendebat, non auferebat. (Traç. 3. in Joan. n. 14. tom. 3. part. 2. pag. 309) Eam ob causam Apostolus ritus Moisaicos vocat infirma & egena elementa (Galat. 4. 9.) Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem. (Hebr. 7. 18.)

Longè autem aliter loquitur de Lege nova: Deus idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti, non litterâ, sed spiritu; littera enim occidit, spiritus autem vivificat. (2. Cor. 3. 6.) Hanc Legis novæ prærogativam, gratiam scilicet impertiendi quâ faciamus quod jubet, sic Deus prænuñtiaverat: Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis & operemini. (Ezech. 36. 37.)

Hinc S. Thomas: Id autem, inquit, quod est potissimum in Lege novi Testamenti, & in quo tota virtus ejus consistit, est gratia Spiritus Sancti, quæ datur per fidem Christi: idè principaliter Lex nova est ipsa gratia Spiritus Sancti quæ datur Christi fidelibus. (1. 2. q. 106. art. 1. in corp.) Lex nova est indicata homini, non solum indicans quid sit faciendum, sed etiam adjuvans ad implendum. (Ibid. ad 2.)

Quæres an ista doctrina plurimorum Theologorum autoritate nitatur.

Resp. gratiam ad veterem Legem non pertinere, benè verò ad novam innumeri docent Theologi, & Scriptores Ecclesiastici, ex quibus nonnisi paucos allegare finit cui studemus brevitatis.

Hildebertus Cenomanensis, qui inter doctissimos Gallie nostræ Præsules meritò numeratur, de Lege veteri hæc habet: Ibi erat præceptum & mandatum sine adjutrice gratia. (Serm. 2. in purif.

B. Virginis, pag. 512. edit. BB.) Postquàm homines essent convicti, quod nihil salutis ex se possent habere, neque per Legem naturalem, neque per Legem scriptam, misit Deus Filium suum, ut quod neutra Lex facere poterat, gratia Christi suppleret, id est humanum genus liberaret. (Serm. in nativ. S. Joan. pag. 557.)

Petrus de Celles Episcopus Carnutenfis: Timens Maria Magdalena legem sine gratia, accessit ad fontem gratiæ, nempe Christum. (Serm. 1. in fest. 5. Mariæ Magdal. pag. 178. edit. BB.)

Guillelmus, Episcopus Parisiensis: Non dabatur gratia in sacramentis eorum (Judæorum): erant enim sicut cisternæ dissipatæ quæ continere non valent aquas. (Serm. in octav. Epiph. tom. 2. part. 2. n. 1. edit. Aurelian. an. 1674. pag. 395.)

Robertus Pullus, Cardinalis: Dominus veteri populo veterem imposuit Legem, . . . sed implendi auxilium non tulit. Quibus ergo? Omnibus ferè. (Sentent. part. 3. cap. 10. col. 2. p. 104 edit. BB.) Lex est lata quæ benè quidem doceret, sed auxilium non ferret. (Ibid. pag. 96. col. 2.)

Dionysius Carthusianus ait Legem veterem peccatis locum præbuisse, quoniam non præstabat auxilium gratiæ, quâ vitantur peccata. (Comment. in Epist. ad Rom. cap. 5. pag. 12. fol. vers. edit. Paris. an. 1551.) Lex non contulit gratiam, & auxit concupiscentiam. (Comm. in epist. 2. ad Cor. cap. 3. art. 3. ibid. p. 59. fol. rect.)

Cardinalis Cajetanus: Homo sub Lege relinquebatur sibi ipsi, ut potè non adjutus interno dono divinæ gratiæ. (Comment. in c. 6. v. 14. Ep. ad Rom. p. 32. col. 1. edit. Lugd. an. 1639. tom. 5.)

Pererius Jesuita: Esse sub Lege, est hominem gratiâ Dei carentem sibi quæ derelictum, debitorem quidem esse implendi Legem, sed tamen esse prorsus impotentem. (Comment. in cap. 6. Ep. ad Rom. dispuit. 4. pag. 646. col. 2. edit. Colon. Agrippæ an. 1620.)

Cardinalis Toletus, etiam Jesuita: *Lex præcipiebat & prohibebat ea quæ sine gratia impleri non poterant; nec tamen habebat virtutem aut efficaciam donandi gratiam.* (Comment. in cap. I. Joan. tom. I. p. 71. edit. Lugd. in-fol. an. 1614.) Deinde sic concludit: *In Lege ergo non erat gratia.*

Maldonatus ejusdem Societatis: *Lex quasi mortuum corpus erat, pondus ferè inutile quod onerabat, non roborabat; jubebat, non juvabat.* (Comment. in cap. I. Joan. n. 161. p. 1279. edit. Lugd. an. 1682.)

Cardinalis Bellarminus ejusdem Societatis: *Lex venit sola, Evangelium non solum, sed cum gratia: itaque qui legem in monte Sina per Moysen acceperunt, doctrinam tantum acceperunt; ... qui verò per Christum Evangelium acceperunt, non solum doctrinam, sed etiam gratiam acceperunt* (Lib. 4. de justificat. cap. 4. tom. 3. controvers. p. 1181. edit. Ingolstat. an. 1593.)

Solvuntur objecta.

Obj. 1°. Moyses populum Israëliticum sic hortatur: *Recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum.* (Deut. 8. 18.) Quænam verò sunt illæ vires, nisi gratia interior & adjuvans? Nunquam igitur defuit Judæis sub lege constitutis.

Resp. Vires quas Deus populo Israëlítico præbuisse memoriatur, non esse internas voluntatis ad faciendum bonum vires; alioquin immeritò prorsus dixisset Apostolus: *Reprobatio sit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem.* (Hebr. 7. 18.) Sed ibi agitur de robore & præsidio ad occupandam terram patribus Judæorum promissam, ad debellandasque Chanaanorum gentes necessarias. Quem sensum aperte indicat tota sacri textus series: Moyses quippè, enumeratis exterioribus beneficiis quibus Deus

Israëlitas per annos 40 in deserto cumulaverat, promittit eos à Deo introducendos esse in terram optimam, ubi rerum omnium copiam fructuri essent, additque: *Ne, postquam comederis & saturatus fueris, ... habuerisque ... cunctarum rerum copiam, elevetur cor tuum, & non remiscaris Domini Dei tui, qui te eduxit de terra Ægypti; ... ne dices in corde tuo: Fortitudo mea & robur manuum mearum hæc mihi omnia præstiterunt, sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum super quæ juravit patribus tuis.* (Ibid. v. 12. & seq.) Quis non videat in eo textu non agi de gratia interiori, Judæis omnibus sub veteri Lege concessa?

Præterea non alium objecto loco sensum assigni posse patet ex textu hebraico, quem ita vertit doctissimus Houbigant: *Continuum Deum tuum animo presentem habeas, qui tibi dat vires ad augendam rem tuam, idem ut fœdus suum cum patribus tuis jurejurando firmatum, ratum faciat.* Porro voces illæ, *ad augendam rem tuam*, aperte demonstrant virium nomine non aliud intelligi posse quam quod modo exposuimus.

Obj. 2°. Deus Judæos sub imagine vitis à se constitæ & excultæ sic objurgat: *Nunc ergo, habitatores Jerusalem & viri Juda, judicate inter me & vineam meam: quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* (Isa. cap. 5. v. 3. & 4.)

Itaque Deus vineæ suæ, id est Judæis, omnia præstitit quæ ad ferendos justitiæ fructus sufficiebant: atqui ad illud imprimis necessaria erat gratia interior; ergo Judæis nunquam defuit: alioqui non potuisset Deus ferè dicere, se ab iis justitiæ fructus expectasse.

Resp. 1°. Textus ille adversarios nihil juvat; tum quia ex eo quod Deus vineæ suæ omnia quæ

debit præstitit, minimè sequitur eum gratiam interiorè Judæis largitum esse, nisi gratiam hominibus debitam esse supponatur, *quid est quod debui?* id autem sine gravissimo errore dici nequit; tum quia ex eodem textu nihil concludi potest, nisi etiam dicatur Deum, subministratis omnibus gratiæ auxiliis quæ ad salutem sufficiant, voluntatis creatæ consensum *expectare*, non verò ipsum interius operari: atqui Concilium Arausicanum II, universa in Ecclesia receptum, doctrinam hanc jam dudum his verbis damnavit: *Si quis, ut à peccato purgemur, Deum voluntatem nostram expectare contendit; non autem etiam ut purgari velimus, per Spiritus Sancti infusionem & operationem in nobis fieri constitetur, resistit Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. (Can. 14.)*

Resp. 2º. Dist. maj. Deus Judæis omnia tribuit quæ ad ferendos justitiæ fructus sufficiebant juxta mentem Judæorum, id est, auxilia externà quæ satis sibi esse arbitrabantur, conc. maj. quæ reipsa sufficiebant, neg. maj. Dist. pariter min. Gratia interior ad ferendos justitiæ fructus necessaria est, sed Judæi longè aliter sentiebant, conc. min. idque constabantur Judæi, neg. min.

Judæi scilicet viribus suis nimium confidentes superbiæque inflati, arbitrabantur se externâ tantum Legis promulgatione indigere, ad eamque observandam se sibi sufficere: *dicebant enim*, inquit, post S. Augustinum, Divus Thomas: *Non deest qui impleat, sed deest qui jubeat . . . idèd data est Lex quæ cognitionem peccati faceret; quæ tamen auxilium gratiæ non dabat ad vitandum peccata; ut sic homo sub Lege constitutus, & vires suas experiretur & seipsum recognosceret, inveniens se sine gratia peccatum vitare non posse, & sic avidius quæreret gratiam. (Comment. in Epist. ad Gal. cap. 3. lect. 7.)*

Legi maximo cum apparatu promulgatæ adjunxit Deus innumera prodigia, beneficia, promissa, minas. Verum tot externis muniti prædiis nihilominus legem violarunt. Merito itaque illos objurgat Deus, & planè inexcusabiles esse his verbis demonstrat: *Quid est quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei?* quasi diceret: solâ Legis cognitione vobis opus esse contenditis, Legem dedi vobis justam & sanctam; plus etiam præstiti: promissa & comminationes adjeci, portentis antea inauditis potentiam, majestatemque meam vobis exhibui. Audità Lege, non postulatis cor novum & docile; sed de vobis superbius sentientes, unâ voce dixistis, *Omnia quæ locutus est Dominus faciemus, & erimus obedientes (Exod. 24. 7.)* Frustra *expectavi* ut solemnem illam promissionem exsolveretis: *Nunc ergo, habitatores Jerusalem, & viri Juda, judicate inter me & vineam meam, &c.*

Inst. Quis concipiat Deum summè bonum, tam durum se præbuisse erga populum sibi peculiariter addictum, ut ei gratiæ auxilium non contulerit, sine quo Lex ipsa severioris damnationis erat occasio? nonne multò benigniùs cum Judæis egisset, si illis, sicut & ceteris populis, Legem scriptam non dedisset?

Resp. Hujusmodi querelis non aliud opponere debemus, quàm ista Apostoli verba: *O homo, tu quis es qui respondeas Deo? (Rom. 9. 20.)* Non inanibus humanæ rationis conjecturis indulgendum est, at Scripturis & Traditioni religiosè inhærendum, quæ divinam providentiam erga Judæos ita se gessisse declarant. Quis verò Deum sic interrogare aulit? *Quare fecisti sic?* esset forsitan aliquis conquerendi locus, si Judæi gratiam Christi postulassent, nec tamen impetrassent. Cum autem suis viribus nimium confisi, gratiæ interioris necessitatem non agnoverint, nequaquam ipsis negatum fuit, quod poscere non curarunt.

Et verò si alii populi Legis scriptæ auxilio desti-

tuti, nullam habent justam excusationem & conquerendi causam, quanto magis Judæi quos Deus per Legem edocuit? siquidem *annuntiavit verbum suum Jacob, justitias & judicia sua Israël, nec fecit valiter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.* (Psal. 147.) Hoc bonum si plerique suam in perniciem verterint, illud propriæ ipsorum voluntati tribuendum est, non Legi quæ docendo, monendo, hortando, terrendo, quantum in se fuit, à peccato retrahebat. Agendæ sunt gratiæ Legislatori quòd, licet peccatoribus nihil nisi supplicium deberet, Legem bonam, multaque alia externa præsidia concesserit; damnanda verò humani cordis perversitas quæ ex Lege sancta gravius peccandi occasionem sumpsit.

Obj. 3°. *Quamvis Lex vetus, inquit S. Thomas, non sufficeret ad salvandos homines, tamen aderat aliud auxilium à Deo hominibus simul cum Lege, per quòd salvari poterant, scilicet fides Mediatoris, per quom justitiam sunt antiqui patres, sicut etiam nos justificamur, & sic Deus non desolebat hominibus, quin daret eis salutis auxilia:* (1. 2. quæst. 18. art. 2. ad 4.) ergo, juxta S. Thomam, gratia tempore veteris Legis nunquam defuit.

Resp. Neg. conseq. Quantum ab ea sententia S. Doctor fuerit alienus, patet ex locis suprâ descriptis. Ait quidem quovis tempore extitisse viam à Deo provisam, quâ posset ad salutem perveniri, nempe fidem in Mediatorem promissum & venturam: sed nequaquam dicit fidem illam omnium fuisse; contra certum est illam *popularem non fuisse*, ut ait Augustinus in Epist. ad Galat. cap. 24. Plerique enim Judæi Christum mediatorem, sive Messiam, non expectabant tanquam Justitiæ autorem; sed tantummodò ut Regem præpotentem & Triumphatorem, per quem ceteris omnibus populis essent dominaturi.

S C H O L I U M.

Ex dictis cave concludas sub veteri Testamento nemini datam esse gratiam, nullosque extitisse justos. Calumniam hanc Catholicis olim impeerant Pelagiani. Eam autem fortiter repulit Augustinus, duoque statuit: 1°. ante promulgatam Legem Evangelicam, quolibet tempore veros fuisse justos qui in fide Mediatoris vixerunt; qui in eo solo spem omnem suam collocarunt; qui nonnisi ex ejus sacrificii virtute, cujus fructus fide præceperunt, justitiam & salutem expectabant, 2°. eos justos, quamvis veteris Testamenti temporibus vixerint, ad novum Testamentum per suam in Christum fidem, & Spiritus Sancti gratiam pertinuisse, Ecclesiæ Christianæ filios fuisse, & vera Christi membra, cujus spiritu ducebantur. Hi pertinent ad Testamentum novum: ... hujus generis fuerunt antiqui omnes justii, & ipse Moyses Testamenti Minister veteris, hæres novi, quia ex fide quâ nos vivimus, unâ eademque vixerunt Eadem fides est, & in illis qui nondum nomine, sed reipsâ fuerunt anted Christiani, & in istis qui non solum sunt, verum etiam vocantur; & in utrisque eadem gratia per Spiritum Sanctum. (Lib. 3. ad Bonif. contra duas Epist. Pelag. cap. 4. n. 11. tom. 10. pag. 453. & 454. edit. BB.)

Eadem est S. Thomæ doctrina: *Fuerunt aliqui in statu veteris Testamenti, inquit, habentes caritatem & gratiam Spiritus sancti, ... & secundum hoc pertinebant ad Legem novam.* (1. 2. quæst. 107. art. 1. ad 2.)

Quæres utrum gratia antiquis justis data, veteris Legis propria fuerit.

Resp. Veteri Legi non fuit propria; quod ita explicat Autor Collationum Andegavenfium: *La grace étoit en quelque sorte dans la Loi ancienne un*

bien étranger; ceux qui étoient sous la Loi, ne la tiroient pas de son propre fonds. C'étoit à J. C. qui ne lui appartenoit pas, & qu'elle ne faisoit que promettre, qu'ils en étoient redevables. Dieu en l'accordant par un effet de sa volonté, avoit égard par avance au mérite de son Fils. Au contraire la grace est essentiellement attachée à la Loi nouvelle, parce qu'elle vient de J. C. qui lui appartient véritablement; il est l'auteur & l'instituteur de cette Loi. (Confér. d'Angers, sur les Loix, pag. 124. édit. an. 1768.)

Idem docet Tournely Continuator, Petrus Collet: Gratia Judæis concessa, non fuit data vi hujusce statûs in quo nondum solutum erat redemptionis nostræ pretium; sed pertinebat ad Legem novam ejusque autorem Christum, à quo & per cujus merita conferebatur. (Tom. 3. Traç. de Legibus, pag. 192. Edit. in-8°.)

Sed graviorem afferamus autoritatem, nempè centum Galliæ Episcoporum, qui ita docent: Quoique la Loi de Moÿse ne justifiât point par elle-même, il y a eu cependant du temps de l'ancienne alliance de véritables justes; il y a eu des Juifs spirituels, qui vivoient dans l'attente du Rédempteur, & qui ont été justifiés par la foi au Médiateur, donnée du temps de la Loi, mais non par la Loi. (corps de Doctrine, art. 2.)

DISCRIMEN V.

Lex vetus ab externo peccati opere pœnarum metu deterrebat; Lex verò nova ad bonum faciendum amore inclinât: hinc prior dicitur Lex servitutis, posterior Lex libertatis & gratiæ; illa Lex timoris, hæc amoris & caritatis. Hinc Apostolus: Non enim accepistis, inquit, spiritum servitutis iterùm in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba Pater. (Rom. 8. 15.) Hinc egregia illa S. Augustini sententia:

Hæc est brevissima & apertissima differentia duorum Testamentorum, timor & amor. Illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet. (Lib. contra Adimantum, cap. 17. n. 2. tom. 8. pag. 137. édit BB.)

Veritatem hanc oculis quasi subjicit modus planè diversus quo sancitum fuit utrumque illud fœdus. Vetus enim in monte Sinai cum apparatu terrifico, coruscantibus fulguribus, tonitruis latè resonantibus monte ipso ardente & fumante percussum est: novum autem in die Pentecostes fidelium cordibus placido Spiritûs Sancti illapsu inditum est. Illic Judæis tanto metu percussi sunt, ut Moyssi dixerint: Loquere tu nobis, & audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. (Exod. 20. 19.) Quibus verbis, inquit Augustinus, multum & solidè significatur ad vetus Testamentum timorem pertinere, sicut ad novum dilectionem. (Quæst. 73. in Exod.) Longè aliter se res habuit in die Pentecostes: Huc autem, ait S. Doctor, quando venit Spiritus Sanctus, ... non in monte terruit, sed in domum intravit. De calo quidem factus est subitò sonus; ... sed nullus expavit. (Serm. 155. cap. 5 & 6.)

Idcirco sub Lege eum esse dicit Augustinus, qui solo pœnæ metu ab externo peccati opere abstinet: Sub Lege est enim qui timore supplicii quod Lex minatur, non amore justitiæ, se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus à voluntate peccandi; ... ergo si Spiritu ducimini, non adhuc estis sub Lege, utique Lege quæ timorem incutit, non tribuit caritatem. (Lib. de natura & grat. cap. 57. n. 67. tom. 10.) Unde sic concludit: In quantum quisque spiritu ducitur, non est sub Lege; quia in quantum condelectatur Legi Dei, non est sub Legis timore; quia timor tormentum habet, non delectationem. (Ibid.)

Unde colligendum est veteris Testamenti justos, licèt iis temporibus vixerint, quibus vigeat Lex Mosaïca, non tamen fuisse sub Lege, qui Spiritu

Dei ducebantur, divinisque præceptis ex affectu caritatis obtemperabant; contra verò homo baptisatus qui Christiani nomen habet, si quæ officii sui sunt sine dilectione, & solo pœnarum metu impleat, jam non sub gratia, sed sub Lege esse convincitur. *Hi ad vetus pertinent Testamentum quod in servitutem generat; quia facit eos carnalis timor & cupiditas servos, non Evangelica fides & spes & caritas liberos.* (Lib. 3. ad Bonifacium, contra duas Epist. Pelag. cap. 4. n. 11.)

Quæres quinam Theologi timorem proprium esse veteris Legis characterem docuerint.

Resp. Tanto sunt numero, ut singulorum testimonia referre per brevitatem nobis propositam non liceat. Paucos igitur tantum hic appellabimus.

Primasius, VI sæculo Episcopus Adrumetensis, sic habet post Augustinum: *Quantum (quisque) condeletatur Lege Dei, non est sub Legis timore; quia timor tormentum habet, non delectationem.* (Tom. 10. Biblioth. PP. pag. 214. col. 1.)

Lanfranc Archiepiscopus Cantuariensis: *Omnes cultores Dei in quocumque tempore, aut servi fuerunt, ut Judæi; aut filii, ut Christiani.* (Comment. in cap. 8. Epist. ad Rom. not. 11. p. 24. edit. BB.)

Robertus Pullus, Cardinalis: *Judæi pavore veriti, timore ex Lege, servitute tolerabant Legem mortis* (3. part. sentent. cap. 10 p. 104. col. 2. edit. BB.)

Remigius, Autissiodorensis: *Qui timore pœnæ Legem custodit, sub Lege est quia ex necessitate bene agit, non ex voluntate.* (Tom. 16. biblioth. PP. p. 1047. col. 2.) *Judæi Deo servierunt ex timore, non ex amore.* Ibid. p. 1221. col. 2.)

Sanctus Bernardus: *Sciendum est quòd alia est Lex promulgata à spiritu servitutis in timore, alia à spiritu libertatis data in suavitate.* (Tom. 1. p. 31. Epist. 11. ad Guignonem, n. 6.)

Sanctus Thomas duplicem distinguit spiritum,

veterem scilicet & novum: *Vetus quidem est spiritus servitutis, novus est spiritus amoris: ille generat servos, hic filios adoptionis.* (Comment. in Joan. cap. 13. lect. 7.)

Cardinalis Hosius, consilii Tridentini Præses, utriusque Legis discrimen sic exponit: *Fuit illa timoris, est hæc amoris; cohibebat illa manum, cohibet hæc animum.* (Lib. 4. de traditionibus, tom. 1. p. 559 edit. Colon. an. 1584.)

Sylvius: *Nunc tempore Legis novæ, quidam sunt Christiani pertinentes ad Legem veterem, scilicet qui non habentes spiritum caritatis, vel à malis non abstinere, vel si abstinere, id faciunt solo timore pœnarum.* (In 1. 2. S. Thom. q. 107. art. 1. tom. 2. p. 619. col. 1. edit. Antwerp. an. 1667.)

Cardinalis Toletus: *Neque erat (sub lege) status filiorum, sed servorum.* (Comment. in cap. 14. Joan. tom. 2. p. 76. edit. Lugd. an. 1614.) *Illi (Judæi) servi, nos amici.* (In cap. 15. ibid. p. 117.)

Cardinalis Bellarminus: *Testamentum vetus propriè ac per se legibus ac litteris continetur, timorem adducit, in servitutem generat.* (Lib. 1. de verbo Dei, cap. 3. tom. 1. p. 10. edit. Ingolstadt. an. 1586.)

Renatus Rapin, Jesuita: *L'ancien Testament étoit une Loi de rigueur & de servitude; ... les Commandemens de cette Loi qui furent publiés sur la montagne, à la lueur des éclairs, & au bruit du tonnerre, par un Législateur environné de tous ce que la majesté a de plus terrible, donnoient à l'homme l'esprit de crainte, sans pouvoir lui donner l'esprit d'amour. Ils faisoient connoître le péché sans le faire haïr. (De la perfection du Christianisme, p. 1. edit. Amstelod.) Ce n'étoit que par la crainte & par la terreur que Dieu conduisoit ce peuple né dans la servitude de l'ancienne Loi, & ce n'est que par l'amour qu'il conduit le Chrétien né dans la liberté*

SECTIO II.

De Lege positiva humana.

Ad sex capita revocari possunt quæ de Lege positiva humana dicturi sumus. In 1°. expendemus utrùm Principes sæculares & Ecclesia possint Leges statuere, quæ conscientiam obligent; in 2°. de objecto, seu materia Legis humanæ; in 3°. de subiecto; in 4°. de obligatione; in 5°. de variis speciebus; in 6°. de cessatione Legum humanarum disputaturi sumus.

CAPUT PRIMUM.

Utrùm Principes sæculares & Ecclesia possint Leges condere quæ conscientiam obligent.

NEGARUNT Waldenses, Wiclefus & Lutherus qui hæc habet: *Clamo confidenter Christianis, nihil ullo jure posse imponi legum, sive ab hominibus, sive ab Angelis, nisi quantum volunt; liberi enim sumus ab omnibus.* (Lib. de captivitate Babil. tom. 2. p. 77. fol. vers. edit. Wirtemberg.)

PROPOSITIO I.

PROPOSITIO I.

Principes sæculares, etiam ethnici, possunt Leges condere quæ conscientiam obligent.

Prob. Scripturâ. Sic præcipit Christus: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* (Matth. 22. 21.) Atqui ibi Christus Legem de tributis ab ethnico Principe latam servari jubet, eamque vim obligandi habuisse supponit. Idem sic docet Apostolus: *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: . . . idè necessitate subditi estote, non solum propter iram (sive pœnam) sed etiam propter conscientiam.* (Rom. 13. v. 2. & 5.) Leges de quibus hic agitur, latæ fuerant ab Imperatoribus paganis: atqui, teste Apostolo, ita conscientiam obligarunt, ut qui iis resistebant, ipsi Deo resisterent, & idcirco in damnationem incurrerent, *Subditi estote, . . . ait S. Petrus, sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis.* (1. Petr. 2. v. 13. & 14.) Ergo, &c.

Præterea veram subditos regendi potestatem habent Principes: atqui hæc stare non potest sine facultate Leges condendi, quæ conscientiam obligent; coercendi sunt enim abusus qui sensim irrepunt, & pœnarum comminatione continendi viri improbi: atqui hæc omnia sine Legibus fieri nequeunt; ergo, &c.

PROPOSITIO II.

Ecclesia potest Leges condere quæ vim obligandæ conscientie habeant.

Probatur. Id potest Ecclesia quod potuit Apostolorum temporibus; neque enim nunc minor est ipsius autoritas, quam olim, nec intra certum tempus coercetur potestas eidem à Christo his
Tom. VI.
D